

Bachelorgradsoppgave

Ungdom utenfor

En kvalitativ studie av fagpersoners erfaring knyttet til arbeid med risikoungdom i en norsk storby

Young fall-outs

A qualitative study of professional experiences related to work with youth exposed to risk in a Norwegian city

Forfatter: Anja Mathilde Christoffersen

VPD 310

Bachelorgradsoppgave i Vernepleie

Avdeling for Helsefag

Høgskolen i Nord-Trøndelag 2015

HINT

Sammendrag

Denne bacheloravhandlingen sammenfatter forarbeid, gjennomføring samt drøfting av funn gjort i min studie om risikoungdom i bykjernen i en norsk storby. Ungdom som på mange måter står utenfor samfunnet, hvor risikofaktorer som rus, mangel på nettverk, kriminell atferd samt drop out fra skole og arbeid ofte er en del av deres historie.

Mitt arbeid handler om hvordan man kan hjelpe ungdom som er i en slik situasjon.

Med et utgangspunkt i at en kontaktetablering i mange tilfeller kan by på noen utfordringer i møte med denne målgruppen, og at ungdommen i liten grad opplever sammenheng i livet, har jeg utarbeidet følgende problemstilling som ramme:

Risikoungdom i bykjernen. Hvordan etablere helsefremmende kontakt og et tjenestetilbud som styrker ungdommens opplevelse av sammenheng?

Problemstillingen belyses ved hjelp av kvalitative dybdeintervju med i alt fem fagpersoner fra tre ulike fagtjenester i en norsk storby.

Hovedfunn

- Å ha et ressursfokus i møte med ungdommen kan være med på å styrke ungdommens opplevelse av sammenheng. Å bli tatt på alvor, å være medvirkende i utforming av eget tjenestetilbud, oppleve mestring og gjenskaping av en aktiv fritid gjennom aktiviteter på gruppe og individnivå sees på som viktig.
- Å skape en tilhørighetsfølelse gjennom relasjoner og aktiviteter kan være med på å fremme en opplevelse av sammenheng
- Tid kan brukes som en ressurs som fremmer kontaktetablering, medvirkning og et tjenestetilbud som styrker ungdommens opplevelse av sammenheng
- Organisering av tjenesteapparatet kan ha innvirkning på i hvor stor grad ungdommen tar nytte av hjelpen. Samarbeid, ansvarsgrupper og det å komme seg ut fra et kontor og over på andre arena sees på som viktig i en kontaktetablering og i utforming av tjenestetilbudet

Nøkkelord

Ungdom, rus, risiko, utenforskap, menneskesyn, kontaktetablering, helsefremming, relasjon, salutogenese, medvirkning, ressursfokus, likeverd, samarbeid

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema	2
1.2 Avgrensninger	2
1.3 Problemstilling	3
1.4 Et vernepleierfaglig relevant tema	4
1.5 Forforståelse	4
1.6 Oppgavens oppbygning	5
2. Metode	6
2.1 Valg av metode - kvalitativt dybdeintervju	6
2.2 Informantutvalg	6
2.3 Utvalgskriterier	7
2.4 Utforming av intervjuguide	7
2.5 Informantene	8
2.6 Gjennomføring av intervju	8
2.7 Fremstilling av empiri	9
2.8 Forskningsetiske vurderinger	9
2.9 Metodekritisk vurdering	11
2.9.1 Valg av metode.....	11
2.9.2 Intervjugjennomføring	11
2.9.3 Valg av fokusområder.....	12
3. Teori	13
3.1 Ungdom og risiko	13
3.1.1 Å falle utenfor skole, arbeidsliv og boligmarked.....	13
3.1.2 Rus.....	14
3.1.3 Tilhørighet.....	14
3.2 Salutogenese- helsens opprinnelse	14
3.2.1 Ungdomstid og OAS	15
3.3 Effektivisering og tid	15
3.4 Kontaktetablering og møtet mellom mennesker	16
3.5 Rolleforståelser- ekspert i eget liv	17
3.6 Medvirkning	17
3.7 Ansvarsgruppe	18

3.8 Relasjonen	18
4.Funn og drøfting	19
4.1 Begripelighet	19
4.1.1 Følelse av tilhørighet.....	19
4.1.2 Følelse av tilhørighet- en annen tilhørighet.....	20
4.1.3 Å forstå strukturen i det samfunnet vi lever.....	21
4.2 Håndterbarhet	23
4.2.1 Tid som ressurs.....	23
4.2.2 Mestring og ressursfokus.....	25
4.3 Meningsfullhet	27
4.3.1 Medvirkning- ikke bare et faguttrykk.....	27
4.3.2 Gode møter og relasjonen som verktøy.....	28
4.3.3 På veien mot endring.....	30
5. Avslutning	32
6. Litteraturliste	33
7.Intervjuguide (Vedlegg)	36

Antall ord: 10 960

1. Innledning

Du ser de på benkene utenfor kjøpesenteret, gatelangs og på drift. De finner hverandre i bykjernen og danner et fellesskap. Et fellesskap de kanskje aldri har opplevd? Et destruktivt fellesskap hvor muligheter, suksess og omsorg ofte betyr noe annet enn for andre jevnaldrende ungdom. I en tidlig fase i livet, på søken. Etter noe, etter *noen*. Mine undersøkelser gjennom denne oppgaven handler om disse ungdommene, risikoungdom i bykjernen i en norsk storby. Jeg har valgt ut en spesifikk storby, men denne historien kjenner vi også fra andre storbyer. Når man står utenfor samfunnet og uten faste holdepunkter i livet kan asosial atferd, rusmisbruk og starten på en kriminell løpebane bli dannet allerede i ung alder (Paulsen, 2014). Min studie handler om hvordan man kan hjelpe disse ungdommene. Ungdom som tar avstand framfor kontakt og ofte har liten tillitt til voksne og tjenesteapparatet for øvrig.

Et bilde av en vegg på en offentlig tilholdssted i den aktuelle byen.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

I forbindelse med min siste praksis ved vernepleierutdanningen ble jeg introdusert for denne gruppen ungdommer gjennom et foredrag på en fagdag. Foredragsholderen er sosionom og jobber som daglig leder ved et treffsted for ungdom i den aktuelle byen i Norge. Han skisserte gjennom sitt foredrag et miljø bestående av ungdommer i alderen 13- 25 år som trekker inn til bykjernen og sammen danner et miljø med asosial atferd. Sosionomen pekte på at disse ungdommene i liten grad gir uttrykk for ønske om hjelp i en kontaktetablering. Ungdom som tar avstand framfor kontakt og utøver kriminell atferd og ruser seg. Ofte uten fast bosted. Dette skapte et engasjement hos meg. Et engasjement for å finne ut mer om denne gruppen ungdommer og hvordan man som fagperson kan hjelpe dem.

1.2 Avgrensninger

I forbindelse med arbeidet før, under og etter undersøkelsene i denne oppgaven reiste det seg mange spørsmål og tema det kunne vært relevant å si noe om. Jeg kunne skrevet om rus, rusbehandling, psykiatri, barnevern, ungdomskriminalitet, sårbarhet og omsorgssvikt da det har vist seg å være en del av historien til mange av ungdommene (Paulsen, 2014). Oppsøkende sosialt arbeid, empowerment og kommunikasjon er også relevante tema. Jeg erkjenner at dette er relevant tematikk, men har valgt å ikke gå direkte inn på disse områdene grunnet oppgavens omfang.

I forbindelse med gjennomføring av intervju og bearbeidelsen av de empiriske dataene, slo det meg at ”dette var en salutogen måte å jobbe på”. Jeg har derfor valgt å fordype meg i salutogenesens grunnsyn og arbeidsmetoder, samt forstå empirien i en salutogen modell for opplevelse av sammenheng. Det har også her vært nødvendig å gjøre noen avgrensninger. Salutogenesen legger vekt på at det finnes noen motstandsressurser i forhold til å kunne ha en god opplevelse av sammenheng (Antonovsky, 2006). Jeg går ikke direkte inn på disse motstandsressursene.

Målgruppeungdommen i arbeidet til informantene studien er ungdom helt ned i 13 årsalderen. De understreker at det er svært sjelden de jobber med ungdommer helt ned i den alderen, og

at de tilfellene har andre rammebetingelser og metoder enn hos de eldre. Jeg har derfor valgt å fokusere på ungdom i alderen 16- 24 år i studien.

1.3 Problemstilling

Med utgangspunkt i de risikofaktorene og den utenforskapen disse ungdommene står ovenfor, ønsker jeg å finne ut hva det er som kan være med på styrke deres forutsetninger for å kunne fungere i hverdagen, ha et verdig liv, og være en del av samfunnet. Med liten tillitt til voksne, og med rusen definert som en løsning framfor et problem, stiller det noen krav til oss som fagpersoner i forhold til hvordan vi velger å møte disse ungdommene (Paulsen, 2014). Hvilke aktører er på banen for disse ungdommene og gjør hva? Hva kjennetegner en vellykket kontaktetablering og den gode relasjonen i disse møtene? Hva er suksessfaktorene i et slikt arbeid?

Med en kontaktetablering som et utgangspunkt for at ungdommen skal kunne komme i posisjon til å ta i mot hjelp og behandling (Paulsen, 2014), ønsker jeg å finne ut hva som etablerer en helsefremmende kontakt. En kontaktetablering er starten på en relasjon (Sprukeland, 2012). Basert på en forståelse av at disse ungdommene i liten grad opplever sammenheng i tilværelsen så ønsker jeg å finne ut noe mer om hvilke faktorer i tjenestetilbudet som kan være med på å styrke opplevelsen av sammenheng.

Dette er oppgavens fokusområde og jeg har derfor formulert følgende problemstilling:

Risikoungdom i bykjernen. Hvordan etablere helsefremmende kontakt og et tjenestetilbud som styrker ungdommens opplevelse av sammenheng?

Med helsefremmende kontakt sikter jeg til kontakt som kan være med på å styrke ungdommens helse, opplevelse av sammenheng, og robusthet til å videre kunne takle de utfordringer livet byr på. Helsefremmende arbeid kan forstås og gjøres ut i fra flere ulike perspektiver. Jeg har i denne oppgaven valgt en salutogen teoretisk referanseramme å jobbe ut i fra, noe som innebærer en ressursbasert tilnærming (Antonovsky, 2006). I en slik sammenheng vil kontakt og tjenestetilbud som kan være med på å styrke ungdommens opplevelse av sammenheng (OAS) være helsefremmende.

Jeg ønsker å understreke at mine undersøkelser er basert på fagpersoners erfaring med hva som har vist seg å være viktige elementer for å lykkes i en kontaktetablering og en styrking av ungdommens opplevelse av sammenheng, med et mål og et ønske om at ungdommen skal ha et verdig liv og fungere i hverdagen. Ungdommens stemme kommer ikke direkte frem i denne oppgaven, noe som er det viktigste den dagen man selv er en fagperson i møtet med ungdommen (Bollingmo med flere, 2004). I mine undersøkelser blir imidlertid fagpersonene et slags talerør for å formidle hva som kan være virksomme fokusområder i dette arbeidet med ungdommen.

1.4 Et vernepleierfaglig relevant tema

Folkestad (2009) sier i boken *Barnevernspedagog, sosionom og vernepleier* at i utformingen av vernepleieryrket ble det vektlagt ”å utvikle personlige egenskaper og holdninger som uttrykker aksept for menneskers likeverd” (Folkestad, 2009 i Hutchinson (2009) s. 53).

Oppgaven handler om det å skape mening, styrke menneskers iboende ressurser, brukermedvirkning, samarbeid og det å skape likeverd i et møte mellom ungdommen og tjenesteyter.

Jeg har gjennom arbeidet forsøkt å reflektere både den holdningsmessige og den handlingsmessige kunnskapen og beredskapen jeg som vernepleier har (Folkestad, 2009). Jeg tror også at funn og fokusområder knyttet til denne målgruppen representerer faktorer og arbeidsmetoder man også kan ta med seg inn i arbeid med andre målgrupper. Som vernepleier er jeg både helsepersonell og en sosialarbeider (Folkestad, 2009). I denne oppgaven har jeg derfor forsøkt å forene disse to rollene gjennom tematikk som omhandler sosialarbeid gjennom et helsefremmende perspektiv.

1.5 Forforståelse

Mine meninger og oppfatninger jeg har om emnet danner min forforståelse (Dalen, 2011).

Min forforståelse er i noe grad basert på at jeg selv har sett disse ungdommene og gjort meg refleksjoner rundt hvordan det er å stå på utsiden av et kjøpesenter i den aktuelle byen.

Mange av de har vært på min egen alder, de står tynkledd og ser ruset ut. Utover dette har jeg ingen kunnskap og erfaring med forskning, teori og arbeid med denne målgruppen.

I min problemstilling spør jeg hvordan man kan etablere helsefremmende kontakt og øke denne målgruppens opplevelse av sammenheng. Allerede i problemstillingen min har jeg i noen grad problematisert og konkretisert at dette *kan* være en utfordring. Min forforståelse før undersøkelsene er gjennomført innebærer at jeg tror at dette er en målgruppe det kan være utfordrende å etablere kontakt med. I tillegg tenker jeg at denne målgruppens problemstillinger ofte er så sammensatte at det krever noe av oss som fagpersoner som en del av et tjenesteapparat. Både i møte med ungdom, men også i det å kunne koordinere tjenester og samarbeide med nettverk, instanser og fagpersoner.

1.6 Oppgavens oppbygning

Videre innhold i oppgaven omfatter først et metodekapittel. I metodekapittelet vil du som leser få en innføring i hvilken fremgangsmåte jeg har benyttet meg av for å svare på problemstillingen min. Du vil få et innblikk i hvordan undersøkelsen er planlagt, gjennomført og fremstilt. Jeg har også sett på ulike utfordringer knyttet til min fremgangsmåte i kapittelet for metodekritikk. I tillegg skal jeg også forklare hvordan jeg har valgt å forstå og fremstille mine funn opp mot relevant teori.

I kapittel tre presenterer jeg funnene fra undersøkelsen. Jeg har i dette kapittelet valgt å fremstille funnene sammen med drøftingen for å få en best mulig flyt og sammenheng sett opp i mot oppgavens omfang. De tre komponentene oppsummeres etter hvert kapittel, men hovedoppsummeringen kommer i det avsluttende kapittelet, hvor trådene samles.

2. Metode

2.1 Valg av metode - kvalitativt dybdeintervju

I Dalland (2012) fremgår det at en metode er en fremgangsmåte for å løse et problem og gjennom dette komme fram til ny kunnskap. Metoden er altså den fremgangsmåten jeg velger for å belyse problemstillingen jeg ønsker svar på. Valg av metode bør reflektere hva man har som hensikt å finne ut (Tjora, 2012). Hensikten bak oppgaven innebærer å finne ut hva som kjennetegner møtet mellom mennesker i en spesifikk setting. Det er derfor være hensiktsmessig at jeg benytter meg av en kvalitativ forskningsmetode (Dalland, 2012).

Målet med en kvalitativ forskning er å utvikle en forståelse av fenomener som er knyttet til mennesker og situasjoner i deres sosiale virkelighet (Dalen, 2011). Derfor er det naturlig å snakke med mennesker som har erfaring med disse møtene og kan fortelle noe om dette. En kvalitativ forskningstilnærming har ikke bare en beskrivende funksjon, men også fokus på opplevelsedimensjonen av et fenomen (Dalen, 2011). Jeg ønsker å intervju mennesker som har erfart noe som kan være med på å svare på problemstillingen i min bacheloroppgave.

Et kvalitativt dybdeintervju har som hensikt å skape en situasjon hvor man har en fri samtale rundt et tema jeg som forsker på forhånd har bestemt (Tjora, 2012). Et dybdeintervju gir et innblikk i informantens meninger og erfaringer (Tjora, 2012). Det blir altså en refleksjon av en virkelighet, sett fra informantens ståsted.

2.2 Informantutvalg

For å svare på problemstillingen min ønsker jeg et mest mulig nyansert og bredt empirisk grunnlag for å forsøke og reflektere virkeligheten på best mulig måte. Begrepet empiri innebærer kunnskap som bygger på noens erfaring (Dalland, 2012). Jeg skal foreta en utvelgelse av informanter. Hensikten med en slik utvelgelse er at jeg som forsker tar sikte på å unngå at data blir valgt på en slik måte at det kan påvirke undersøkelsen min i den ene eller andre retningen (Tjora, 2012). Jeg har i denne oppgaven valgt å gjøre et strategisk utvalg. Et strategisk utvalg innebærer å henvende seg til personer man på forhånd tror har noe å bidra med i undersøkelsen (Dalland, 2012).

På fagdagen ved praksisstedet spurte jeg i etterkant av foredraget om sosionomen ved treffstedet kunne være interessert i å stille opp til et intervju til min bacheloroppgave, noe han (heretter kalt informant én) sa seg villig til. For å sikre et større empirisk grunnlag, og en oppgave med flere innsynsvinkler ønsket jeg flere informanter. Jeg ønsket å komme i kontakt med flere fagpersoner som jobber på denne arenaen i den aktuelle storbyen. For min del var det hensiktsmessig å gjennomføre en ”spaning” av fagfeltet jeg undersøkte (Dalen, 2011). I forsøk på å finne flere informanter til oppgaven min foretok jeg et ustrukturert søk på internett. Jeg forsøkte å finne ut hvem de ulike partene som jobber på denne arenaen er. Jeg opplevde at det var vanskelig å danne seg et bilde av dette, og at det var lite konkret å finne på internett. Jeg tenkte derfor at min informant med stor sannsynlighet kunne komme med relevant informasjon i forhold til andre tjenesteytere på denne arenaen. For å holde meg til de normer og krav som stilles til en utvelgelse av informanter utarbeidet jeg derfor noen utvalgsriterier (Tjora, 2012). Ved hjelp av utvalgsriteriene mine kom informant én med forslag til flere informanter til min oppgave.

2.3 Utvalgsriterier

Mine utvalgsriterier til informantene var som følger:

- Personen jobber med målgruppen, ungdom i risiko bykjernen
- Personen representerer en annen arbeidsplass enn deg og/ eller har en annen yrkesbakgrunn og utdanning
- Man har jobbet i over fem år, og har en stillingsprosent på over 50%.

Informant én kom da opp med navn på to personer som begge jobber innenfor dette feltet på to forskjellige fagtjenester. Jeg tok kontakt med disse og begge sa seg villige til å stille opp som informanter til min oppgave.

2.4 Utforming av intervjuguide

Som forarbeid før intervjuene hadde jeg utarbeidet en intervjuguide. En intervjuguide har som hensikt å skape en dagsorden med forberedte spørsmål i, og tillegg skape en atmosfære av seriøsitet for informantene (Tjora, 2012). Intervjuguiden min inneholdt en introduksjon av meg selv og formål samt spørsmålene jeg ønsket svar på. Jeg utarbeidet disse spørsmålene under veiledning av min bachelorveileder. På forhånd forsøkte jeg å utforme intervjuguiden

slik at den la til rette for en balanse mellom en fri og uformell samtale og samtidig en fora for innhenting av relevant materiale for å kunne besvare min problemstilling (Dalen, 2011). Jeg hadde på forhånd lite kunnskap om hvem mine informanter var og hva deres jobb gikk ut på, så det var hensiktsmessig å utarbeide intervjuguiden med en åpen struktur (Tjora, 2012).

2.5 Informantene

Jeg har i alt fem informanter fordelt på tre ulike arbeidsplasser, gjennomført i tre intervju.

Informant én er sosionom og daglig leder ved et lavterskeltilbud og treffsted for ungdom i risiko i bykjernen. Treffstedet og tiltaket er privat drevet, med tilskudd fra privat næringsliv og offentlig sektor, herunder et formalisert samarbeid med den aktuelle kommunen.

Informant to og tre representerer den kommunale uteseksjonen i den aktuelle byen. Den ene er sosionom og leder i uteseksjonen mens den andre er barnevernspedagog med videreutdanning i rusbehandling.

Informant fire og fem representerer samordningstiltak for unge rusmisbrukere. Tiltaket er eid av den aktuelle kommunen, finansiert av helsedirektoratet og drevet av et tiltak som på organisasjonskartet hører inn under NAV. Informantene er sosionom og daglig leder ved samordningstiltaket og en medarbeider som er utdannet innenfor psykiatri og rusfeltet.

2.6 Gjennomføring av intervju

Det å stille opp i mitt intervju ser jeg på som en stor tjeneste som både tar av informantens tid og ressurser (Dalen, 2011). Jeg ønsker derfor som anbefalt av Dalland (2012) å skape en god tone fylt med respekt, anerkjennelse og avslappethet. Under gjennomføringen av intervjuene ble det benyttet lydopptaker, da jeg ikke ønsket å bli heftet og distraheret av å notere underveis. Jeg spurte mine informanter om samtykke til bruken av dette i forkant av intervju. Min første informant ønsket å gjennomføre intervjuet på sin arbeidsplass, selve treffstedet for ungdom. Også den andre informanten ønsket å treffes på arbeidsplassen sin, mens den tredje informanten ønsket å treffes på en café.

Da jeg møtte opp til de to siste intervjuene hadde hver av informantene tatt med seg en kollega som også ønsket delta. Dette gjorde at to av intervjuene mine ble gjennomført med to informanter. Jeg var ikke forberedt på dette så det gjorde at jeg måtte omformulere

spørsmålene litt underveis. Alle intervjuene ble innledet med å kort fortelle om meg og min agenda, og la vekt på å takke så mye for oppmøtet.

Noe forventet ble ikke intervjuguiden fullstendig fulgt. Jeg opplevde at de underveis svarte på neste spørsmål, men at jeg likevel kunne gå tilbake til intervjuguiden og bruke den som en salgs oppsummering og rød tråd (Dalen, 2011).

2.7 Fremstilling av empiri

I etterkant av gjennomførte intervju har jeg gjennomført en transkribering, altså en komplett nedskrivning av alt som ble sagt i intervjuene (Tjora, 2012). Etter transkriberingen har jeg kategorisert empirien og sortert ut ulike utfordringer, fokusområder og suksessfaktorer knyttet til deres arbeid. Funnene fra min forskning har jeg valgt å presentere i et kombinert kapittel med resultater og drøfting. Sett ut fra oppgavens omfang har jeg funnet dette mest hensiktsmessig for å slippe gjentakelser og skape en god flyt og sammenheng. Funnene diskuterer jeg ved hjelp av relevant teori fra teorikapittelet. For å kategorisere og systematisere mine funn har jeg valgt å benytte meg av Antonovskys modell for opplevelse av sammenheng (Antonovsky, 2006). De ulike funnene har jeg plassert under de tre komponentene opplevelse av håndterbarhet, begripelighet og meningsfullhet. Flere av mine funn kan plasseres og forstås under flere av disse komponentene. Jeg har da valgt å forklare hvordan jeg forstår disse uttalelsene sett opp mot aktuelle komponenter i modellen for opplevelse av sammenheng.

Empirien har jeg fremstilt ved å sitere informantene direkte eller omformulere det til egne ord med fokus på å hente ut budskapet i det som blir sagt.

2.8 Forskningsetiske vurderinger

Under arbeidet med denne oppgaven har jeg kontinuerlig foretatt etiske vurderinger. I mitt forarbeid før intervjuene, under valg av informanter og utarbeidelse av intervjuguide, vurderte jeg hvordan jeg på best mulig måte skulle ivareta de etiske regler og normer som er gjeldende ved en kvalitativ forskning.

Risikoungdom i bykjernen er en sårbar målgruppe (Paulsen, 2014), og jeg som forsker må vite mitt ansvar for å ivareta denne gruppen i forbindelse med mitt arbeid (Dalland, 2012). En

bruker av et tjenesteapparatet har den viktigste stemmen i utformingen av et tjenestetilbud (Ellingsen, 2013), og jeg tenkte derfor at intervju med ungdommene ved treffstedet som et lavterskeltilbud kunne gitt oppgaven et dypt og innsiktsfullt perspektiv med deres egne erfaringer med fagpersoner i hjelpeapparatet og tjenestetilbudet sitt. Ved vurdering av slike typer intervju kom jeg midlertid fram til flere etiske årsaker som gjorde at jeg valgte å ikke gjennomføre dette. I gjennomføringen av slike intervju kunne det kommet fram opplysninger der jeg som utenforstående kunne fått problemer med å forvalte de på en etisk og juridisk korrekt måte. På tross av anonymisering og en etisk vurdert fremgangsmåte kan jeg som forsker gjøre feil som gjør at uttalelser, eksempler og personer blir gjenkjent (Tjora, 2012). Jeg bestemte meg derfor på grunnlag av både min snevre erfaringsbakgrunn med intervju, samt oppgavens omfang å innhente empiri fra fagpersoner i den aktuelle bykjernen. Disse intervjuene karakteriseres som ekspertintervju (Dalland, 2012).

Jeg innledet intervjuene med å informere om samtykke i tråd med Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humanioras (NESH) generelle krav til etikk i samfunnsforskning. Dette kravet går ut på at alle informanter skal være innforstått med og samtykke til å la seg intervju (Tjora, 2012). I tillegg informerte jeg innledningsvis om at de når som helst under intervjuet kunne trekke seg som informant, uten å måtte forklare dette nærmere. Videre informerte jeg om anonymiseringen av intervjudataene, i og med at personopplysninger kan komme opp og det vil være viktig å uttrykke min etiske holdning i sammenhengen overfor informantene (Tjora, 2012).

Jeg informerte i tillegg informantene om min taushetsplikt og hvordan data fra intervjuet vil bli fremstilt. Jeg benyttet meg av en lydopptaker, som de på forhånd hadde samtykket til å bruke. I forbindelse med bruken av lydfil, informerte jeg informantene om at denne kun vil bli brukt i forbindelse med min bacheloroppgave, og deretter slettet.

Etiske hensyn i forhold til gjennomføringen av intervjuet gjorde jeg med tanke på hvor og hvordan intervjuet ble gjennomført. Da jeg tok kontakt lot jeg informantene foreslå og bestemme tid og sted, og uttrykte min takknemlighet for deres velvillighet til å stille opp. Jeg hadde et sterkt fokus på å vise mine informanter respekt, anerkjennelse og åpenhet i forbindelse med intervjuet (Tjora, 2012).

2.9 Metodekritisk vurdering

Med ny kunnskap og erfaring tilegnet ved gjennomføring av undersøkelse kan jeg med et nytt blikk evaluere om fremgangsmåten var hensiktsmessig, og om valgt metode var den beste for å få svar på min problemstilling (Dalland, 2012).

2.9.1 Valg av metode

Jeg ser i etterkant av gjennomført intervju at det var hensiktsmessig å gjennomføre en egen undersøkelse. På den måten fikk jeg samlet inn egen empiri og kom også fram til ny kunnskap som jeg ikke fant via internett og faglitteratur jeg hadde fordypet meg i på forhånd. Samtidig ser jeg også at flere ting kunne vært gjort annerledes for et mer nyansert bilde av virkeligheten. Jeg kunne i tillegg til intervju gjennomført en litteraturstudie for å fordype meg i allerede eksisterende litteratur og forskning. På den måten kunne jeg belyst problemstillingen med flere ulike teoretiske holdepunkter (Rienecker og Jørgensen, 2013). Inntrykket er imidlertid at dette hadde blitt for mye på bakgrunn av oppgavens art og omfang.

Videre ser jeg at det også finnes andre relevante metoder og fremgangsmåter for å besvare min problemstilling. Et fokusgruppeintervju kunne blant annet åpnet andre veier. Et fokusgruppeintervju er en type gruppeintervju med flere informanter. Et fokusgruppeintervju har som hensikt å skape en fora for diskusjon, refleksjon og erfaringsutveksling mellom informantene (Tjora, 2012). Mine informanter representerer tre ulike arbeidsplasser som arbeider og samarbeider med samme målgruppe i samme by. De har sine tilnæringsmåter, og disse går ofte over i hverandre. Et fokusgruppeintervju kunne med stor sannsynlighet fått fram nyanserte sider av det arbeidet hver og en av arbeidsplassene gjør på en annen måte enn ved et dybdeintervju.

2.9.2 Intervjugjennomføring

Utforming av intervjuguide og gjennomføring av intervju var for meg nytt. Med andre forberedelser, eksempelvis gjennomkjøring av et prøveintervju så kunne jeg stilt sterkere forberedt (Tjora, 2012).

Jeg ser også at min metodiske fremgangsmåte kan ha vært med på å påvirke resultatene i form av utvelgelsesprosess av informanter. Kanskje ble resultatene noe styrt i en retning da informant én anbefalte de to andre arbeidsplassene og disse tre arbeidsplassene arbeider i

samme by, med samme målgruppe og på mange måter samarbeider i sitt arbeid. Ved å utforme utvalgskriteriene annerledes og spissere hadde kanskje resultatet vært et annet og empirigrunnet mitt bredere og mer nyansert.

2.9.3 Valg av fokusområder

Med et annet fokus så kunne det også åpnet seg andre veier som kunne nyansert og styrket problemstillingen min. Eksempel på det kunne vært å inkludere og fokusere på motstandsressurser (Antonovsky, 2006). Det ville mer stor sannsynlighet gitt en enda større forståelse for som er med på å styrke en ungdoms opplevelse av sammenheng og hva man i tjenesteapparatet kan gjøre for å bidra til denne styrkingen(Antonovsky, 2006).

3. Teori

3.1 Ungdom og risiko

I dette delkapittelet går jeg inn på de teoretiske rammene jeg har forholdt meg til når det kommer til det å forstå hva ungdomstid og risikofaktorer er. Oppgavens fokus handler ikke om disse risikofaktorene, så dette kapittelet er kun ment som en kort introduksjon for å belyse hva disse risikofaktorene kan være og innebære. Ved å kunne plassere ungdommens utenforskap og sårbarhet skal jeg identifisere hva som kan være helsefremmende kontaktetablering, samt hvilke komponenter som må styrkes for å skape en opplevelse av sammenheng (Antonovsky, 2006).

3.1.1 Å falle utenfor skole, arbeidsliv og boligmarked

I Norge i dag har vi det vi kaller et *kunnskapssamfunn*. I kunnskapssamfunnet er menneskelig kompetanse og kunnskap mye høyere verdsatt som en sentral del av samfunnsutviklingen enn tidligere. Ungdom i dag blir derfor stilt ovenfor mange flere muligheter i forhold til skole og utdanning (Kvamme og Jentoft, 2011). Vi har også et velferdssamfunn, som innebærer at staten bidrar på utdanningsforløpet vårt og andre velferdsgoder i form av helse- og sosialtjenester (Haug og Paulsen, 2007).

I et samfunn med økte muligheter og velferdsgoder ser vi andre typer utfordringer enn tidligere i forhold til helseatferd og risikoutvikling (Kvamme og Jentoft, 2011). Mange unge faller utenfor, og unges frafall fra videregående skole og arbeidslivet er i dag et økende problem (Johnsson med flere, 2007). Det viser seg også at de som har falt utenfor skole og arbeidsliv i mindre grad benytter seg av arenaer for kultur og fritid som kan være med på å skape deltakelse og samhold (Mæland, 2010). Det å falle utenfor samfunnet på denne måten kombinert med liten eller ingen sosial tilhørighet øker også sjansen for å havne i en situasjon hvor man er uten et fast bosted (Johannessen, 2013). Alle disse faktorene plasserer en tilværelse som kan beskrives som et utenforskap. Et slik utenforskap står ungdommene i min studie ovenfor. Disse faktorene kan beskrives som *risikofaktorer*, og ungdommene i denne målgruppen omtales derfor som *risikoungdom*. En risikofaktor kan defineres som en hvilken som helst faktor som kan forbindes med negativ psykososial utvikling (Von der Lippe og Wilkinson, 2005).

3.1.2 Rus

En annen risikofaktor målgruppeungdommen i denne forskningen står ovenfor er rusproblematikk. Ungdomstiden er en sårbar fase for å utvikle problemer knyttet til rus. Det er vanskelig å stadfeste hva som skyldes hva i ungdommenes sammensatte problemstillinger, men en av måtene å forklare det på er at rusen blir en slags løsning på en sårbarhet (Skogen, 2013). Rusen er derfor både en risikofaktor i seg selv, men kan også sees på som en følge av andre risikofaktorer.

3.1.3 Tilhørighet

En annen risikofaktor målgruppeungdommene i studien står ovenfor er mangel på tilhørighet. Dette er ofte sammensatt av både hjemmesituasjonen og eget sosialt nettverk. Mange av de har av ulike årsaker vært i kontakt med barnevernstjeneste (Kvamme og Jentoft, 2011). Mange av de har opplevd omsorgssvikt, ustabile oppvekstforhold og vanskelige hjemmesituasjoner. Slike faktorer blir sett på som risikofaktorer, og dette kombinert med frafall fra skole og mangel på deltakelse på sosiale fritidsarenaer gjør at disse ungdommene opplever en mangel på tilhørighet (Mæland, 2010).

3.2 Salutogenese- helsens opprinnelse

Dette kapitlet omhandler min hoveddrømme for teoriforståelse i denne studien, *salutogenesen*. Begrepet salutogenese ble unnfanget i 1970 av sosiologiprofessor Anton Antonovsky i forbindelse med hans forskning på helsebegrepet. Antonovsky forsket på årsaksforhold knyttet til noen mennesker som på tross av enorme fysiske og psykiske påkjenninger oppgir å ha en god helse (Antonovsky, 2006). Salutogenese betyr direkte oversatt ”tilblivelse av helse”, noe som på en kort måte oppsummerer innholdet i det salutogene tenkesettet. Salutogenesen innbefatter læren om hva det er som fremmer helse og velvære, og gjør oss i stand til å takle mostand og påkjenninger (Mæland, 2010). Den salutogene tilnærmingen til helse står i kontrast til en patogen orientert tilnærming som omhandler læren om sykdomsfremkallende forhold (Mæland, 2010), altså hva det er som gjør oss syke. Den patogene tilnærmingen til helse er på mange måter sett på som den eldste og mest tradisjonsrike i forskningssammenheng og i bruk i skolemedisinen, med metoder og møter som vektlegger risiko og årsaksforhold til sykdom (Antonovsky, 2006).

Antonovsky utviklet den salutogene modellen gjennom sin forskning. Sentralt i denne modellen er begrepet *sence of coherence*, eller *opplevelse av sammenheng* (OAS) oversatt til norsk. Modellen tar utgangspunkt i at vår motstandskraft påvirkes av i hvor stor grad vi opplever sammenheng. I denne modellen skisseres opplevelse av sammenheng med tre komponenter; en opplevelse av at tilværelsen er meningsfull, begripelig og håndterbar (Antonovsky, 2006). Den første komponenten, *meningsfullhet*, forklarer Antonovsky med at man har aktiviteter eller områder i livet sitt som man opplever som viktig. Gjennom dette en motivasjon eller et følelsesmessig engasjement. At tilværelsen oppleves som *begripelig* forklarer Antonovsky med at man forstår de ulike mekanismene i den verden vi lever i, og klarer å sette ulike former for stimuli inn i en sammenheng som gjør at man forstår dem. Den tredje komponenten, *håndterbarhet*, forklarer Antonovsky med de ressurser et menneske har i forhold til de krav en stilles ovenfor. Disse tre OAS-komponentene settes i Antonovskys salutogene modell i sammenheng med vår opplevelse av helse. Mennesker som angir høyt utslag på OAS-komponentene opplever i større grad at de har god helse, enn mennesker som scorer lavt på disse komponentene (Antonovsky, 2006).

3.2.1 Ungdomstid og OAS

Ungdomsårene er tiden hvor man går fra å være barn til voksen. Man er under utvikling og lærer seg selv og den verden man er en del av å kjenne. Ut fra den oppfatningen man har av sine omgivelser så danner man seg et bilde av verden. Ut i fra dette forsøker man å finne ut hvor i bildet man hører hjemme. Kameratskap, tilhørighet og det å etablere en sterk identitet nevnes som spesielt viktig i utviklingen av en sterk OAS i denne perioden av livet. Man kan skille mellom hvordan man forstår denne prosessen ut fra ulike kulturer og plasseringer i verden Antonovsky trekker frem hovedutfordringer for ungdommer i alle kulturer som ”å få orden på livet sitt” og utvikle ”en klart definert personlighet innenfor en sosial virkelighet som man forstår” (Antonovsky 2006 s.114).

3.3 Effektivisering og tid

Helse- og sosialsektoren er under stadig omorganiseringer for blant annet å øke effektiviteten og redusere tidsbruken. Ulike reformer preger tjenestene våre og mange av de er inspirert av *New Public Management* inspirert tankegang (Haug og Paulsen, 2007). Som følge av disse *New Public Management* lignende reformene oppgir mange tjenesteytere på flere arena i

offentlig sektor at tidspress, er et økende problem (Vetlesen, 2010). Vetlesen peker på at nettopp tid er en forutsetning for å utøve empati og faglig skjønn, som igjen er helt nødvendige forutsetninger for å skape verdige møter og tjenester av god kvalitet.

3.4 Kontaktetablering og møtet mellom mennesker

I en etablering av kontakt mellom tjenesteyter og tjenestemottaker handler det om å komme på bølgelengde, eller brukt i det engelske fagspråket *"tuning in"*. I et slikt møte mellom mennesker er det viktig at tjenesteyteren forsøker å åpne opp og forstå tjenestemottakeren på best mulig vis. I dette møtet bør fokuset ligge på *verdighet*, for å forhindre en opplevelse av krenkelse og nedverdiggelse (Hutchinson, 2010).

"Da jeg var syk ønsket jeg ikke å bli behandlet som et menneske med psykisk lidelse. Jeg ville bli behandlet som et menneske" (Arnhild Lauveng, 2006 s. 80).

Arbeid i sosiale yrker handler om denne kontaktetableringen, møtet mellom mennesker. Allerede i det første møtet setter man kursen for hvordan dette møtet, denne kontakten og relasjonen føles. Møtet kan være godt, vondt, virksomt og uvirksomt. For mange mennesker er disse møtene med fagfolk helt avgjørende i sårbare livssituasjoner (Skau, 2012). I boka *Unyttig som en rose* beskriver klinisk psykolog Arnhild Lauveng nettopp disse møtene med hjelpeapparatet ut fra sine egne erfaringer som tidligere schizofren pasient. Hvordan hun ble møtt av ulike fagpersoner var for henne helt avgjørende. Lauveng (2006) beskriver hvordan rammene vi jobber under kan være med på å forme møter som ikke er gode og helsefremmende. Hvordan vi omtaler en tjenestemottaker i en sårbar livssituasjon har mye å si både for hvordan vi møter et menneske, men også for hvordan dette møtet oppfattes av en tjenestemottaker (Lauveng, 2006). Det å være bevisst hvordan man ordlegger seg i beskrivelser og omtaler av tjenestemottakeren er viktig, en slik beskrivelse er ikke objektiv og den kan i mange situasjoner både definere møtet med tjenestemottaker og hvordan tjenestetilbudet blir utformet (Jacobsson med flere, 2011).

Hvordan vårt menneskesyn er formet er sammensatt av både egen oppvekst, oppdragelse og erfaringer. Menneskesynet vårt kan reflekteres i hvordan vi oppfatter et annet menneske når vi møter det, og ut i fra det hvordan vi definerer vår egen rolle i møtet med dette mennesket (Henriksen og Vetlesen, 2006). Hvis en fagperson oppfatter seg selv som en ekspert i et slikt

møte med en tjenestemottaker og gir uttrykk for å vite hva personen trenger, så kan det gi tjenestemottakeren en passiv og underlegen rolle hvorpå hjelpen som gis neppe er den rette. I tillegg kan et slikt møte oppleves både overkjørende og gi en følelse av avmakt. Skau understreker at ingen kan være ekspert på et annets liv (Skau, 2012).

Det er derfor både hensiktsmessig og nødvendig at man som fagpersonell er seg bevisst sine egne holdninger, forforståelser og verdier, og hva det er som farger ens menneskesyn. I møtet med mennesker vil det ikke være gitt hvordan man reagerer i ulike situasjoner, det foregår både bevisste og ubevisste prosesser i slike møter (Henriksen og Vetlesen 2006).

3.5 Rolleforståelser- ekspert i eget liv

I møtet vi snakker om over skapes det *roller*. Hvordan denne kontaktetableringen foregår avgjør i stor grad hvordan disse rollene defineres (Skau, 2012). Monsen (1998) peker på at vårt velferdssystem med de institusjoner og tjenestetilbud vi har, ofte bærer et innebygd budskap om at tjenestemottakeren er et offer, og dermed kan skyve ansvaret bort fra seg selv og over på samfunnet og tjenesteapparatet. Dette kan beskrives som trygt, men pasifiserende (Monsen, (1998) i Hutchinson, 2010). I denne rollen får man i følge Skau (2012) en objektstatus framfor en subjektstatus, og trekker frem at dette innebærer at man går fra å være den som vurderer og tar egne avgjørelser i eget liv, til å bli en gjenstand for andres vurderinger og avgjørelser. Skau mener at denne prosessen både kan svekkes og styrkes gjennom hvordan man møter mennesket (Skau, 2012).

Å vise omsorg og kjærlighet, beskytte og hjelpe er helt nødvendige basisfaktorer i arbeid i sosiale yrker (Skau, 2012). Når man som fagperson møter mennesker i en sårbar livssituasjon hvor fortvilelsen og håpløsheten råder kan det være en naturlig mekanisme at man ønsker å gjøre alt som står i ens rådighet for å hjelpe. Det er imidlertid viktig at man som fagperson har et bevist forhold til å skille mellom omsorg og destruktiv ansvarsovertakelse (Skau, 2012).

3.6 Medvirkning

Brukermedvirkning omhandler at tjenestemottakers ønsker og behov skal vektlegges, noe som er en selvfølge i helse- og sosialfaglig arbeid (Haug og Paulsen, 2007).

Opplevelse av innflytelse på eget liv beskrives som helt grunnleggende i motivasjonspsykologien og har stor betydning for personlighetsutvikling og livskvalitet.

Aune(2002) beskriver følelsen av medvirkning slik: *I hvilken grad personen det gjelder, oppfatter seg selv som kompetent og i stand til å ha innflytelse på tjenestetilbud som vedkommende opplever som viktig, eller som en maktesløs brikke i møtet med fagtjenestene, er av stor betydning for hans eller hennes generelle selvoppfatning og følelse av selvverd''* (Aune, (2002) i Bollingmo med flere, 2004 s. 55).

3.7 Ansvarsgruppe

En ansvarsgruppe er en type samarbeidsmodell som innebærer en arbeidsgruppe som består av de fagpersoner en tjenestemottaker har mest kontakt med i tjenesteapparatet, i tillegg til eventuelle andre betydningsfulle personer i et nettverk i tillegg til personen selv. Målet med en ansvarsgruppe er å opprette et samarbeid hvor ulike tjenester, arbeidsoppgaver og mål kan planlegges og koordineres. Dette for å sikre brukermedvirkning og et helhetlig og koordinert hjelpetilbud som er tilpasset den enkelte (Aune, 2002).

3.8 Relasjonen

Kontaktetableringen og det første møtet med et menneske er starten på en relasjon. Som fagperson stiller det altså noen krav til ens relasjonskompetanse. Relasjonskompetansen handler blant annet om kontaktetableringen, altså det etablere en relasjon. Som en viktig del av relasjonskompetansen er også å vedlikeholde relasjonen og avslutte relasjonen på en god måte viktig (Røkenes og Hanssen, 2006). Relasjonskompetansen er sammensatt av blant annet kommunikasjonsferdigheter, en empatisk holdning, respekt for individets kultur og situasjonsforståelse. Sprukeland(2012) trekker også frem menneskeinteresse, humor, emosjonell medlidenhet og kreativitet som komponenter som kan kjennetegne en god relasjonskompetanse. I arbeid med mennesker regnes relasjonskompetansen som en viktig del av den faglige kompetansen(Røkenes og Hanssen, 2006).

4.Funn og drøfting

I dette kapitlet skal jeg presentere mine forskningsfunn og drøfte disse i lys av teorien. Jeg har valgt en temabasert drøfting hvor jeg plasserer mine funn og forstår dem ut i fra Antonovskys modell for opplevelse av sammenheng (Antonovsky, 2006).

For å svare på min problemstilling ”*Risikoungdom i bykjernen. Hvordan etablere helsefremmende kontakt og et tjenestetilbud som styrker ungdommens opplevelse av sammenheng?*” på bakgrunn av empirien valgt ut noen fokusområder fagpersoner i tjenesteapparatet beskriver som viktige.

4.1 Begripelighet

Det første fokusområdet jeg har identifisert i mitt empirigrunnlag handler om tilhørighet, og det har jeg valgt å forstå under komponenten begripelighet i modell for opplevelse av sammenheng. Begripelighet i OAS- modellen handler om å kunne strukturere, forstå og sette indre og ytre stimuli inn i en sammenheng. En opplevelse av begripelighet vil innebære det å forstå strukturen i det samfunnet vi lever i, den verden vi er en del av, og ut i fra det kunne plassere seg selv som en del av denne verden (Antonovsky, 2006).

4.1.1 Følelse av tilhørighet

Det å forstå samfunnet vi lever i, ha utviklet et sterkt selvbilde og en trygg identitet samt følelse av tilhørighet er helsefremmende og henger sammen med en opplevelse av begripelighet (Antonovsky, 2006). Et av spørsmålene jeg stilte i intervjuene handlet om hvem disse ungdommene er. Jeg var her ute etter å finne ut om det er noen fellestrekk i utfordringene deres utover rus og kriminalitetsproblematikken. I empirigrunnlaget mitt beskriver alle informantene faktorer som er knyttet til mangel på tilhørighet. Drop out fra skole, mangel på voksenpersoner i livet samt lite struktur i form av fritidsaktiviteter. De beskrives som de yngste og tyngste rusmisbrukerne i byen. Noen av ungdommene kommer også opprinnelig fra nærkommuner til den aktuelle byen, og søker inn mot bykjernen hvor de finner hverandre og danner et fellesskap (Paulsen, 2014). Informant én forklarer at mange av de bor under broer og i forlatte garasjer og oppholder seg i bykjernen i parker og rundt kjøpesentre.

Alle informantene gir et bilde av at de kommer fra alle samfunnslag og hjem, men at de fleste kommer fra hjem som informantene beskriver som "ressurssvake hjem". I det beskrives hjem med dårlig økonomi og noen tilfeller der foreldrene selv har problemer med rusmisbruk. Informant én beskriver det slik: *"I stor grad en felles problematikk her. Ikke stabil og nok omsorg/ omsorgssvikt. De har i en tidlig fase fått utfordringer i forhold til skole og det å kunne delta på faste fritidsaktiviteter. Ungdommene er på drift og mangler faste holdepunkter og struktur på livet sitt"*.

Informant fire og fem fra samordningstiltaket peker på et annet sentralt funn de har gjort i forhold til hjemmesituasjonen hos ungdommene. Av 100 ungdommer de har jobbet med, har 95 av disse skilte foreldre. De understreker her at det ikke er slik at skilte foreldre fosterer opp barn med rusmisbruk, men heller at det å komme fra brutte hjem kan øke risikoen for å "havne utpå" (Mæland 2010). Informant to og tre fra uteseksjonen peker også på at noen av ungdommene kommer fra nærkommuner til den aktuelle kommunen, og søker inn mot byen for å finne likesinnede i rusmiljøet *"Ungdommer som kommer fra andre kommuner har ofte blitt mobbet og hadde det ikke noe bra der. Ofte har de et rykte og er utstøtt. Det er på mange måte en overlevelsesstrategi. De finner hverandre og søker tilhørighet"*.

Kanskje får altså ungdommene erstattet en lav tilhørighetsfølelse og holdepunkter i livet ved å være en del av rusmiljøet i bykjernen (Skogen, 2013). Der har de hverandre, rusen og steder å oppholde seg hvor de finner hverandre. Rusing, dealing av narkotika og kriminelle handlinger blir deres felles mål og prosjekt, som igjen kan skape en tilhørighetsfølelse. Informant én peker på at der andre jevnaldrende ungdom har tilhørighetsfølelse i eksempelvis en stabil familie og fritidsaktiviteter så mangler denne ungdomsgruppen dette (Skogen, 2013).

4.1.2 Følelse av tilhørighet- en annen tilhørighet

Gjennom tilbudene arbeidsplassene i empirigrunnet representerer har vi treffstedet, samordningstiltaket og uteseksjonen. Hos treffstedet kan man komme å treffe andre ungdommer samt fagpersonell hos det de beskriver som et treffsted/café. I tillegg arrangerer de utflukter og turer med mål om å gjenskape en aktiv fritid. Treffstedet er et sted hvor ungdommen kan oppholde seg hvor rusing, dealing og kriminell atferd ikke utøves. Også hos uteseksjonen og samordningstiltaket har de ulike aktiviteter på gruppe- og individnivå hvor det er både fritidsrettede aktiviteter og utflukter samt kurs med ulike tema. Som en viktig del

av ungdomstiden sier Antonovky (2006) at det å forstå den verden vi lever i, og finne sin plass i den er viktig for en sterk OAS.

Gjennom disse aktivitetene og tilbudene arbeidsplassene i min oppgave representerer tenker jeg at ungdommene kan få en økt mulighet til å finne denne plassen i sin verden. Dette kan også henge sammen med å finne sin identitet, som en viktig del av det å være ungdom(Antonovsky, 2006). Der jevnaldrende ungdom finner sin tilhørighet og skaper en identitet i gjennom skolegang ,ulike idretter, og lag og foreninger kan målgruppeungdommen i min forskning ha muligheten til å styrke sin opplevelse av tilhørighet i tjenestetilbudenes ulike former for aktiviteter. Informantene mine trekker frem slalåm, rullekøyteturer, motorsport, fjordrafting, fjellklatring og cageball som eksempler på disse aktivitetene. Informantene beskriver at disse aktivitetene er noe ungdommene ser frem til og viser glede av å være delaktig i. Jeg tenker at det kan være nærliggende å tenke at dette kan ha en overføringsverdi til ungdommens identitetsskaping og interesseområder videre i livet. Kanskje kan det i noen tilfeller føre til at de oppsøker noen av disse arenaene og aktivitetene i søken på noe, i stedet for å søke til bykjernen og rusmiljøet?

4.1.3 Å forstå strukturen i det samfunnet vi lever

I intervjuene spurte jeg informantene om hvordan de forstår sin rolle i arbeidet med ungdommene, og hvordan eventuelle samarbeid foregår. De forteller da at samarbeid er helt nødvendig for å kunne utrette noe i deres jobber. Informant én fra treffstedet forteller også at i dette samarbeidet er det viktig å opprette dialog med alle som er en del av hjelpetilbudet til ungdommen. Som en sentral del av dette samarbeidet sier han da at oppretting av ansvarsgrupper er viktig. Informant fra samordningstiltaket støtter dette i sine uttalelser, men påpeker også at det er hensiktsmessig å ”luke ut” de som ikke nødvendigvis spiller en viktig rolle i denne ansvarsgruppa. Hun sier da at de synes det er viktig at ungdommen selv forteller hvem som er betydningsfull å ha med i denne ansvarsgruppa, dette støtter også Aune(2002) i

Alle informantene oppgir også at ungdommene de jobber med har liten eller ingen tillitt til det offentlige hjelpeapparatet. De forteller at det å skulle få oppfølging av barnevernstjenesten eller å gå på NAV eller fastlegekontor, ofte føles både uhandterbart og vanskelig for ungdommene. De sier at deres rolle kan være å følge ungdommene til NAV eller fastlegen som en støtte. Mange av de har i følge informantene slitt på skole, vært under

oppfølging av barnevern og er det de beskriver som ”*mett og en halv*” av offentlige hjelpeapparat.

Begripelighetsbegrepet innebærer det at man kan sette hendelser i livet i en slik sammenheng at man forstår dem (Antonovsky, 2006). Det å kunne forstå samfunnsstrukturen og hvordan ting henger sammen, eksempelvis det å kunne orientere seg i de ulike tjenestetilbudene vi har i Norge tenker jeg at vil være en del av denne forståelsen. I empirigrunnlaget mitt kommer det frem at ungdommene trenger hjelp til å manøvrere seg blant ulike offentlige instanser og tjenestetilbud. Informantene sier også at disse ungdommene tar avstand fra slike hjelpeorganer og at de derfor har behov for å selge inn sin arbeidsmetode som *annerledes*.

For meg forteller dette noe om at Rønning og Solheims(2000) metafor om at hjelpeapparatet fremstår som ”et trehodet troll” synes å være en god beskrivelse av hvordan situasjonen kan fremstå for ungdommene (Rønning og Solheim (2000) i Haug og Paulsen, 2007). Målgruppe ungdommen i denne forskningen har sammensatte problemstillinger som innebærer at de har mange ledd i tjenesteapparatet å forholde seg til. De er ofte klient hos NAV, pasient i spesialhelsetjenesten og bruker av ulike offentlige tjenester.

I problemstillingen min spør jeg hvordan man i tjenesteapparatet kan bidra til å styrke ungdommens opplevelse av sammenheng. Med et utgangspunkt i det informantene forteller om at samfunnet og de ulike fagtjenestene kan føles kaotisk og vanskelig å orientere seg i for mange i denne målgruppen, så tenker jeg at det å hjelpe ungdommen til å orientere seg i fagtjenestene slik informantene beskriver blir viktig for styrkingen av en opplevelse av sammenheng.

Jeg har inntrykk av at det ikke er mangelen på ulike fagtjenester som står klar for å hjelpe ungdommen som kan være en utfordring når det gjelder å styrke ungdommens opplevelse av sammenheng, men heller at det kan bli vel mange. Jeg har også inntrykk av at ungdom som faller utenfor er en målgruppe tjenesteapparatet og samfunnet for øvrig er opptatt av å fange opp (Lauritzen, 2014), men at det for mange av ungdommene kan være vanskelig å orientere seg og nyttiggjøre seg i de ulike tjenestene (Paulsen, 2014). Med et utgangspunkt i at en ungdom har kontakt med og mottar hjelp fra mange fagtjenester kombinert med uttalelsene i empirigrunnlaget mitt så tenker jeg at samarbeid, opprettelse av dialog mellom instanser, ansvarsgrupper og å hjelpe ungdommen med å orientere seg og kommunisere med ulike

instanser i samfunnet og hjelpeapparatet er viktig for å styrke ungdommens opplevelse av begripelighet.

4.2 Håndterbarhet

Håndterbarhet kan beskrives som en opplevelse av at man har nok ressurser til rådighet i forhold til de krav som stilles (Antonovsky, 2006). En hensiktsmessig belastningsbalanse danner altså grunnlaget for komponenten håndterbarhet. Jeg forstår dette som en opplevelse av å strekke til og en følelse av å være god nok. I mitt empirigrunnlag kommer det frem at ungdommene i liten grad opplever at tilværelsen er håndterbar, og informantene beskriver at rusen derfor ofte er en løsning på *noe*. Informant én beskriver det som ”utfordringer i forhold til å *fungere*”

Jeg opplever at alle fokusområdene informantene trekker frem i intervju er områder og tiltak som har som hensikt å øke ungdommens opplevelse av håndterbarhet. Som et av de overordne målene uttaler informantene at de har som hensikt å bidra til å sette ungdommen i stand til å fungere i samfunnet.

Med tematikken i forrige kapittel friskt i minnet når jeg nå drøfter komponenten *håndterbarhet* så streifer det meg at tjenestene i hjelpeapparatet også bør være *håndterbare* å motta for at ungdommen skal kunne nyttiggjøre seg av de.

I dette kapittelet går jeg nærmere inn på flere fokusområder jeg har identifisert i empirigrunnlaget mitt som bygger på nettopp det at tjenestene er organisert på en slik måte at hjelpen føles håndterbar å ta i mot. I tillegg har jeg identifisert noen tilnæringsmetoder som fagpersonene har erfaring med at øker ungdommens opplevelse av å strekke til i hverdagen og mestre utfordringer (Antonovsky, 2006).

4.2.1 Tid som ressurs

Tid er et fokusområdet som går igjen i mitt empirigrunnlag.

”*Tid tid tid*” svarer informant tre på spørsmål om arbeidsmetode. Alle informantene oppgir at det å bruke tid og ikke forhaste endringsarbeid sees på som svært viktig i deres jobb. De peker på at for å skape gode relasjoner trengs det tilstrekkelig med tid (Vetlesen, 2010).

Informant én uttrykker en skepsis til at tjenesteapparatet ofte har en stor behandlingsoptimisme og beskriver det som å ta snarveier i arbeidet. *”Tett på over lang tid er nærmest en arbeidsmetode hos oss. Det handler om at ungdommen opplever at vi er oppriktige og har tid til dem, at vi virkelig bryr oss.. Det handler om å begynne i rett ende. Skal vi ha ungdommen med på laget og gjøre noe sammen må vi legge bort jaget og være tålmodig”*. Informanter fra uteseksjon støtter også viktigheten av tidsbruk i en kontaktetablering og peker på at det er en balansegang mellom tydelighet, omsorgsfullhet, grensesetting og det å gi rom (Røkenes og Hanssen, 2006). *”Vi kan ikke presse oss på de med å komme inn med moral og formaninger i livet deres, da skremmer vi de bort og da er vinninga gått opp i spinninga”*.

Tidsrammene disse tre arbeidsplassene har å forholde seg til har en løsere struktur enn det mange instanser i det tradisjonelle offentlige hjelpeapparatet har (Vetlesen, 2010). Alle tre arbeidsplassene har fleksible arbeidstidsløsninger. Informant fire og fem fra samordningstiltaket oppgir at deres arbeidstid er helt opphevet. Dette oppgir de som en av grunnene til at de kan møte ungdommene der de er, når de er der. De forklarer at det gir de et helt annet utgangspunkt for å komme i en posisjon hvor man kan være med på å påvirke til endring i en positiv retning, ved at de har opparbeidet seg en tillitt og relasjon, noe tilstrekkelig med tid er ofte en forutsetning for å få til (Vetlesen, 2010).

Informant fire fra samordningstiltaket forteller at *”Vi jobber når ungdommene har behov for oss. Dette gjelder både for ungdommene og familien. De legger også vekt på tidsrammene de forholder seg til er viktig i forhold til det å kunne ta i mot bistand og samarbeide med foreldre som en ressurs:*

”Vi er forsket på i tre omganger og en av funnene går ut på at tilgjengeligheten vår både er bejublet og hensiktsmessig for det å kunne ta nytte av hjelpen som gis. Denne foreldregruppen til ungdommene er ofte ikke foreldre som har eget kontor og kan trekke seg tilbake for å ta en telefon til oss på dagtid. De jobber kanskje som vaskehjelp eller i en butikk. Det å da kunne ringe og ta møter på ettermiddagstid har vist seg å være svært viktig for dem. Vi tilrettelegger for bistand så familien på best mulig vis kan ta i mot.”

På den måten legger de i tjenestetilbudet til rette for at hjelpen skal bli håndterbar å motta for både ungdommen og pårørende, da foreldre i mange tilfeller kan brukes som en ressurs i arbeidet (Skogen, 2013).

4.2.2 Mestring og ressursfokus

”Og ikke putt ert i nesen mens jeg er borte! Sa mor vår og gikk. Det hadde vi aldri tenkt på før så det gjorde vi!” -Marit Tusvik

Moralen i det lille diktet over er slik jeg ser det; det du har fokus på, det får du mer av. Nettopp det beskriver mine informanter i forhold til sitt ressursfokus i møte med ungdommen. Ved å ha fokus på hva som er ressursene, får man også frem ungdommens styrker og gode sider i større grad enn ved en mer patogent orientert tilnærming til mennesket man skal hjelpe i følge Antonovsky (2006). Informantene i min oppgave er alle opptatt av å komme seg ut fra kontoret og inn på andre arena hvor ungdommen kan få vist frem sine styrker. Eksempler på det kan være de ulike aktivitetene nevnt i kapittelet over, eller andre type arenaer og interessefelt ungdommen har, der styrker kan komme frem.

I det å møte ungdommen med ressursfokus tenker jeg har det ligger flere elementer. Der under kommunikasjon, menneskesyn og det å evne å skape et likeverdig møte (Skau, 2012). I tillegg innebærer et ressursfokus det å ikke identifisere utfordringer og mangler som et utgangspunkt for hjelpen som gis (Antonovsky, 2006). Informant fire fra samordningstiltaket understreker at de ikke bringer det som er trøblete og vanskelig på banen med mindre ungdommen gjør det. Og utdyper dette med: *”Ord skaper virkelighet. Mange av de er klientifisert og har fått et slikt forhold til sin egen elendighetshistorie. Kanskje har de fortalt den 30- 60 gang til ulike fagpersoner i hjelpeapparatet. Da handler det om å få redefinert historien sin. Hva kan jeg og hva er mine styrker? Dette gjør noe med folks opplevelse av seg selv.”*

Informant én fra treffstedet støtter også denne tilnærmingen i sine uttalelser og forteller om ungdommer som råder hverandre til å gå til legen å stimulere gråt og overdrive symptomer og sin ”egen elendighet” rett og slett for å få hjelp.

”Vi opplever at mange har en klientrolle i møte med det offentlige, og hvis du møter dem som en selger på gata kan de ha kjempeferdigheter, og dette tror vi har en overføringsverdi”. (Informant fra treffstedet).

Slik jeg ser uttalelsene i forhold til ressurs og mestringfokus i empirigrunnlaget mitt i lys av teori, så representerer fagpersonene fra tjenesteapparatet mitt det jeg vil kalle salutogene

fagtjenester. Med det mener jeg ikke at alt de gjør trenger å være salutogent, men at deres grunnverdier og arbeidsmåter representerer en salutogen måte å jobbe på da de ikke jobber med å identifisere årsaksforhold til risiko, nederlag og sykdom (Antonovsky, 2006).

Ungdommene slipper å fortelle om sine problemer for å få hjelp, informant fra oppfølgingstjenesten peker på at: ”*det er jo gjennom å fortelle om problemene sine man får hjelp her i landet*”, dette utsagnet tenker jeg at kan ha opphav i en forståelse av at velferdssystemet vårt ofte har et innebygd budskap om at tjenestemottakeren er et offer (Hutchinson, 2010).

Selv om salutogenesen er patogenesens motpol, så står de i et avhengighetsforhold til hverandre (Antonovsky, 2006). Hvis jeg skal se dette i sammenheng i et hjelpeapparat så støtter informant én også dette i sine uttalelser, han påpeker at vi også trenger fagtjenester som spesialhelsetjeneste og fastlege som ofte har en mer patogen måte å nærme seg pasient og sykdom på (Mæland, 2010). Han forteller at de har erfaring med at deres måte å tilnærme seg ungdommen på ofte er et nødvendig supplement til tjenesteapparatet bestående av ulike fagtjenester som hjelper denne målgruppen.

Ved et ressursfokus hvor man definerer styrker fremfor svakheter erfarer informantene i empirigrunnlaget at ungdommene i større grad viser mestringsatferd. Dette gjennom likeverdige møter, aktiviteter og oppgaver som står i forhold til de ressurser ungdommen har. Ved å legge til rette for at tjenestene er tilgjengelige og håndterbare å forholde seg til så tenker jeg at det også er større sjanse for at ungdommene føler at de har kontroll over seg selv og sitt tjenestetilbud, og ikke er et offer for omstendighetene (Antonovsky, 2006).

Skau(2012) mener at følelsen av å være et offer for omstendighetene kontra å være den som tar avgjørelser i eget liv kan svekkes eller styrkes gjennom hvordan man møter mennesket. Jeg tenker at denne ressurs og mestringsbaserte tilnærmingen informantene i empirigrunnlaget mitt skisserer vil kunne være med på å styrke det å være hovedaktøren i eget liv. Antonovsky(2006) beskriver håndterbarhetsbegrepet med de ressursene man har til *rådighet*, altså ressurser man har kontroll over. Ved å plassere dette ansvaret og myndigheten hos ungdommen gjennom en ressursbasert tilnærming så tenker jeg at følelsen av håndterbarhet også vil kunne styrkes.

4.3 Meningsfullhet

Avslutningsvis drøfter jeg komponenten meningsfullhet. Det å skape mening henger sammen med det å kunne styrke motivasjonen til å utføre de oppgaver og utfordringer livet måtte by på. Meningsfullheten innebærer også det at man føler at noe er verdt å engasjere seg følelsesmessig i (Antonovsky, 2006).

4.3.1 Medvirkning- ikke bare et faguttrykk

For å styrke komponenten meningsfullhet og å bistå ungdommen i å skape et liv med mening kommer det i empirigrunnet mitt frem at det er viktig at ungdommen selv er medvirkende i å peke ut hva det er som er viktig i sitt liv. Dette samsvarer med ideologien i teorigrunnet mitt, modell for opplevelse av sammenheng. Antonovsky legger vekt på at medvirkning er bakgrunnen for komponenten meningsfullhet. I det forklarer han at når andre bestemmer over faktorer i livet vårt og føler at vi ikke har noe vi skulle ha sagt så reduseres vi til objekter og livet vil føles meningsløst (Antonovsky, 2006).

Informantene i empirigrunnet mitt forteller at ungdommen selv er hovedperson i utforming av tjenestetilbud, og får sette dagsorden for hva som er meningsfylt i sitt eget liv (Thrana, 2008). Informant fra samordningstiltaket påpeker at:

”Modellen vi jobber etter er brukerstyrt, noe som innebærer at det er ungdommen selv som setter agendaen vi jobber etter. Vi jobber på vedtak fra det offentlige, men på bestilling fra klienten”.

De forklarer at de kommer ingen vei uten at ungdommen selv er delaktig i disse prosessene, og påpeker også at deres måte å organisere tjenestene på i forhold til både arbeidstider og verdier har vært viktig for å lykkes. *”Brukermedvirkning var et ord som dukket opp for sikkert 20 år siden, og jeg har hele tiden trodd at det var det jeg jobbet med. Men det begynte jeg altså ikke med før dette ble lokalisert sammen og vi fikk en ny måte å jobbe på. Hva jeg mener er egentlig helt likegyldig. Det viktigste er hva ungdommen selv ønsker og mener.”*

Ellingsen(2004) peker også på at det er ikke nok å *ville* lykkes i forhold til brukermedvirkning og peker på at det kan være en utfordring å omdanne teoretisk fagkunnskap og refleksjoner rundt brukermedvirkning til konkrete tiltak. Informant fra samordningstiltaket beskriver et av sine tiltak som å *”være med på galskapen”*, i den forstand

at de lar ungdommen ta valg de kanskje selv ikke ville tatt i eget liv (Bollingmo med flere, 2004).

Informant fra samordningstiltaket uttaler at: *”Det som er rett i mitt liv, vil med stor sannsynlighet ikke være det som er rett i ungdommens liv”* og at *”noen ganger må vi være med på noen ekstra strafferunder”*. Måten de forholder seg til brukermedvirkning på tenker jeg altså at handler om både deres måte å tilnærme seg ungdommen gjennom sitt menneskesyn på, samt hvordan arbeidsplassen er organisert. Her er vi tilbake på tidsaspektet, det å skulle være med på slike ”strafferunder” og det utseksjonen beskriver ”ha is i magen” krever at man har tid. Strafferundene beskriver de som nedturer/ tilbakefall hvor fremgang går tilbake eller eventuelt det å sette seg for høye mål som gjør at målet er ute av rekkevidde å jobbe mot. På tross av at de som fagpersoner i noen tilfeller vet at disse målene med stor sannsynlighet både er langt unna rekkevidde og lite hensiktsmessige å jobbe mot, så velger de å støtte ungdommene i sine målsettinger og prosesser (Bollingmo med flere, 2007). De peker på at brukermedvirkningen krever tid, men som informanten fra treffstedet uttalte; *”for å få til gode endringsprosesser så må ungdommen være med på laget, selv om det i noen tilfeller byr på flere nedturer.”*

Hvis jeg ser disse uttalelsene og arbeidsmetodene opp mot Antonovskys opplevelse av sammenheng så vil dette være metoder og tilnæringsmåter som kan være med på å styrke ungdommens opplevelse av meningsfullhet. Når man selv har vært med på å sette målene, definere oppgavene og peke ut veien å gå så vil man i større grad forholde seg positivt til de utfordringer man blir stilt ovenfor, i motsetning til om noen andre bestemmer dette for deg (Antonovsky, 2006).

4.3.2 Gode møter og relasjonen som verktøy

”In my early professional years I was asking the question: How can I treat, or cure, or change this person? Now I would phrase the question in this way: How can I provide a relationship which this person may use for his own personal growth?” (Carl Rogers i Skau 2012 s. 32 *Gode fagfolk vokser*).

I dette delkapittelet kommer jeg til en del av kjernen for undersøkelsen min. I empirigrunnlaget mitt kommer det frem at ungdommene sjelden tar kontakt selv, og sjelden

gir uttrykk for å ønske hjelpen fagpersonene i min studie har å tilby. Kanskje kan det ha noe med tidligere erfaringer fra hjelpeapparatet å gjøre? Kanskje er de redd for å bli fratatt sin løsning; rusen?

Kontaktetableringen og relasjonen plasserer jeg under komponenten meningsfullhet da jeg tenker at kontakten med fagpersoner og tjenesteapparatet må føles meningsfylt hvis ungdommen skal ønske å være en del av det.

I forrige kapittel skrev jeg frem det å bruke nok tid som noe alle informantene trekker frem som viktig i en kontaktetableringsfase og i utvikling av en god relasjon (Røkenes og Hanssen, 2002). I tillegg trekker informantene frem det de beskriver som ”*et godt menneskesyn*” og det at ungdommen skal føle likeverd i møtene (Skau, 2012). Dette illustrerer informant fra samordningstiltaket med et eksempel jeg tenker at forteller mye i forhold til det å evne å skape en god relasjon:

”Noe av det jeg synes er det viktigste og som også har vært en suksess i vårt arbeid er det at vi i stor grad lykkes med å ta ungdommen på alvor. Eksempel på det er en gutt vi har hatt under oppfølging ved samordningstiltaket. Han er tynn og spinkel og havner ofte i slossing. Hans bestilling til oss var å bli stor og sterk. Da kan man jo fort tenke at det er det siste man skal gjøre med en sånn kjekkas som ofte går på byen å sloss. Vi tok han derimot på alvor på det. Vi prøvde ulike treningsopplegg, men ingenting fungerte. Så kom vi i kontakt med en ansatt i tjenesteapparatet som vi tenkte at kunne være egnet til å hjelpe denne gutten. Vi foreslo da at han kunne være støttekontakt for han. Men støttekontakt! Det skulle han vertfall ikke ha, for noe så hånlig som en støttekontakt... Men dette hadde vi virkelig troa på, så vi fikk de til å møtes. Og det første støttekontakten sier i dette møtet er da ”jaha, er det du som skal ha en coach?” , og gjett hva, det var magi med en gang.. ”

Dette eksempelet sier ikke bare noe om at ungdommen blir tatt på alvor og er medvirkende i sitt tjenesteopplegg, men også at gjennom et likeverdig møte og noe så ”enkelt” som begrepsbruk så evner denne fagpersonen å skape et slikt godt møte som beskrives av Skau (2012) *I gode fagfolk vokser*. Hun påpeker at ved et bevist menneskesyn og ordvalg kan man i større grad skape et likeverdig møte. Et møte fylt med respekt og annerkjennelse er viktig for å etablere en god relasjon (Skau, 2012).

Alle informantene beskriver sitt arbeid som relasjonstungt. I tillegg til seg selv så oppgir de at deres fremste verktøy er nettopp relasjonen. De peker på at det er gjennom en god relasjon de står i posisjon til å påvirke endring hos ungdommen (Røkenes og Hansen, 2002). Informant én fra treffstedet sier at denne relasjonstunge tilnæringsmetoden ser ut til å ha god effekt på denne målgruppen framfor det informantene beskriver som det ”profesjonelle hjelpeapparatet” som ”*har en mer avgrenset tilnærming til tjenestemottaker hvor forholdet holdes mer på en distansert og armlengdes avstand*”. I det forstår jeg at han mener den offentlige delen av hjelpeapparatet hvor man møter opp på et venterom for så å komme inn på et kontor hvor man møter en profesjonell, for eksempel hos fastlege, helsesøster og NAV. Han peker på at den delen av hjelpeapparatet også er viktig, men at deres relasjonstunge måte å jobbe på har vist gode resultater. ”*Det er mye som tyder på at noen våger å gå dypere og ha tyngre relasjoner er det rette for denne målgruppen, framfor å treffes til avtalt tidspunkt på et sterilt kontor*”.

Informant én fra treffstedet peker på at man også må være oppmerksom på utfordringer som kan komme i kjølevannet av vellykkede kontaktetableringer og gode relasjoner. Han forklarer at med en slik relasjonstung tilnærming kan det være en fare at de som hjelpere erstatter relasjoner i et nettverk ungdommen kanskje ville hatt om de som fagpersoner ikke var en del av livet deres. Han forteller at de derfor har et fokus på å støtte og veilede ungdommen til å opprettholde og etablere relasjoner med familie, venner og andre som en naturlig del av et sosialt nettverk. Slikt nettverksarbeid tenker jeg at også kan være en faktor som øker ungdommens opplevelse av tilhørighet (Paulsen, 2014).

4.3.3 På veien mot endring

I forkant av gjennomførte intervju i forbindelse med denne studien trodde jeg at vi skulle snakke mye om rus med tanke på at målgruppen jeg skriver om har problemer knyttet til rus. Jeg trodde også at en av målene i min avhandling skulle være å studere ”hvordan ungdommene skulle bli rusfri”, i stedet har jeg studert hvordan man kan styrke deres opplevelse av sammenheng med mål om å fungere i hverdagen og ha et verdig liv. Det er ikke fordi det ikke er et mål å bli rusfri, men heller at komponenter jeg drøfter i min oppgave handler om å kunne styrke faktorer for å *ville* bli rusfri, *ønske* å ta i mot hjelp, og ta *nytte* av denne hjelpen. Informantene peker også på at man kommer til det med rus etter

hvert, og at det ikke er et mål man fra tjenesteapparatets hold skal sette på dagsorden i et kontaktetablering. Dette samsvarer med den salutogene tilnæringsmåten hvor man ikke definerer utfordringer og risikofaktorer, men heller konsentrerer seg om ressurser og muligheter (Antonovsky, 2006) Informant fra samordningstiltaket forteller at de ofte starter et samarbeidsprosjekt knyttet til noe helt annet en ”rusproblematikk” med ungdommen, men at de i de aller fleste tilfeller kommer til det med rusen. *”Når noe blir meningsfylt og viktig nok, så vil de selv se hva som står i veien for å kunne nå sine mål og drømmer. Da ser de fleste etter hvert at rusen er et slikt hinder”*. Den som har problemet er også den som kjenner løsningen (Bollingmo med flere, 2007).

De forteller også at ungdommene ofte er redd for å bli fratatt rusen som en del av det å få faghjelp, noe informantene i empirigrunnlaget mitt understreker at ikke er et av kravene for å få hjelp. *”Når rusen er definert som en løsning på noe, kan vi ikke ta fra de denne løsningen uten å erstatte det med en annen løsning.. ”*

5. Avslutning

Gjennom problemstillingen ”*Risikoungdom i bykjernen. Hvordan etablere helsefremmende kontakt og et tjenestetilbud som styrker ungdommens opplevelse av sammenheng?*” har jeg nå drøftet innhentet empiri i lys av teori om helse, salutogenese, medvirkning, relasjon og menneskesyn. Teorier innenfor utforming av tjenestetilbud i forhold til effektivisering tidsbruk vektlegges også.

Sentrale funn i min studie innebærer blant annet at disse fagpersonene fra de tre ulike instansene representerer arbeidsplasser som har opphevet arbeidstid eller en form av fleksible arbeidstidsløsninger, hvor de velger å ikke møte ungdommene i en tradisjonell kontorsetting. Dette oppgir de at påvirker tjenestene de gir i en positiv retning da de bruker tid som en ressurs for å fremme en helsefremmende kontaktetablering og et tjenestetilbud som styrker opplevelse av sammenheng. I tillegg til tid legger de vekt på et bevisst menneskesyn og likeverdige møter i en kontaktetableringsfase.

Videre oppgir de at en ressursbasert tilnærming til ungdommen er viktig, ungdommens medvirkning i utformingen av tjenestene, samt det å bygge en opplevelse av tilhørighet gjennom aktiviteter og oppgaver som føles håndterbar og meningsfull. Det å hjelpe ungdommen med å orientere seg i de ulike fagtjenestene i hjelpeapparatet, og det organisere tjenestene på en slik måte at ungdommen kan nyttiggjøre seg av hjelpen som blir gitt sees også på som viktig for å styrke opplevelsen av sammenheng.

Hvis jeg hadde hatt mer kunnskap om disse fagtjenestene på forhånd, eller skulle komme med et forslag til ny forskning på dette området så ville det vært spennende å sett nærmere på hvordan organiseringen av tjenestetilbudene påvirker ungdommene i den ene eller andre retningen, og om/hvordan fagtjenestenes tilnæringsmetoder i min studie fraviker fra andre fagtjenester. Videre hadde det vært interessant å finne ut mer om ungdommenes egne erfaringer knyttet til fagtjenestene.

Mine funn samsvarer med funn gjort i tidligere studier med lignende fokusområde i denne målgruppen. Trekker her frem Veronika Paulsens forskning ”*Ungdom i risiko- En evaluering av sommerprosjektet i Trondheim kommune*”, hvor det blant annet kommer frem at en tilnærming basert på tette relasjoner og ressurser ser ut til å ha god effekt i møte med ungdom i denne målgruppen.

6. Litteraturliste

- Antonovsky, A. (1987) *Helsens mysterium. Den salutogene modellen*. Den norske utgaven(2006) , opplag 1. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Aune, I.K.E (2002) i Bollingmo, L., Høium K og Johnsen B-E. (red.) (2004) *Det er mitt liv. Brukermedvirkning og nye hjelperoller i habilitering og rehabilitering*. Oslo: Universitetsforlaget
- Bollingmo, L., Høium K og Johnsen, B-E. (red.) (2004) *Det er mitt liv. Brukermedvirkning og nye hjelperoller i habilitering og rehabilitering*. Oslo: Universitetsforlaget
- Dalen, M. (2011) *Intervju som forskningsmetode- en kvalitativ tilnærming*. 2.utgave. Oslo: Universitetsforlaget
- Dalland, O. (2012) *Metode og oppgaveskriving*. 4. Utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Eide T og Eide H (2004): *Kommunikasjon i praksis. Relasjoner, samspill og etikk i sosialfaglig arbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Ellingsen, P. (2013) *Brukerorientert ledelse i offentlig sektor*. Oslo: Gyldendal Arbeidsliv
- Espnes, A.G. og Smedslund, G. (2009) *Helsepsykologi*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Folkestad H. (2009) i Hutchinson, G.S.(red) (2009) *Barnevernspedagog sosionom og vernepleier. Utvalgte tema*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lauritzen, S. (2014) *40.000 unge faller helt utenfor samfunnet*.
Tilgjengelig fra: <http://www.nrk.no/norge/40.000-unge-faller-helt-utenfor-samfunnet-1.12085789> Lastet ned 13.05.2015
- Lauveng, A. (2006) *Unyttig som en rose*. Oslo: Cappelen Damm
- Haug, E. og Paulsen, K.M (2007) *Mellom fag, forvaltning og politikk i helse- og sosialtjenesten. En problembasert introduksjon for studenter*. Oslo: Universitetsforlaget

Henriksen, J. og Vetlesen, A.J. (2006) *Nærhet og distanse. Grunnlag, verdier og etiske teorier i arbeid med mennesker*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Hutchinson, G.S.(red) (2009) *Barnevernspedagog sosionom og vernepleier. Utvalgte tema*. Oslo: Universitetsforlaget.

Hutchinson, G.S (2010) *Samfunnsarbeid. Mobilisering og deltakelse i sosialfaglig arbeid*. Oslo: Universitetsforlaget

Johanessen, K. (2013) *Unge i randsonen- En kvalitativ studie av unge som står utenfor boligmarkedet*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning

Tilgjengelig fra:

http://www.buudir.no/bibliotek/Emner_liste/Emner_side/?q=Ungdom&num=10&start=0

Lastet ned 11.04.2015

Jacobsson, K., Thelander, J og Wästerfors, D. (2011) *Sosiologi for sosionomer: en stående invitasjon*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Kvamme, I. Og Jentoft, N. (2011) *Vi vil, vi vil- men får vi det til? En kartlegging av ungdomsproblemer i Knutepunkt Sørlandet*. Kristiansand: Agder Forskning

Tilgjengelig fra:

http://www.buudir.no/bibliotek/Emner_liste/Emner_side/?q=Ungdom&num=10&start=0

Lastet ned 11.04.2015

Monsen, N.K. (1998) i Hutchinson, G.S (2010) *Samfunnsarbeid. Mobilisering og deltakelse i sosialfaglig arbeid*. Oslo: Universitetsforlaget

Mæland, J.G. (2010) *Forebyggende helsearbeid. Folkehelsearbeid i teori og praksis*. 3. Utgave. Oslo: Universitetsforlaget

Paulsen, V. (2014) *Ungdom i risiko. Relasjonsarbeid og medvirkning i barnevernet. Evaluering av sommerprosjektet i Trondheim kommune*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning AS.

Rienecker, L. Og Jørgensen, P.S. (2013) *Den gode oppgaven- Håndbok i oppgaveskriving på universitet og høyskole*. 2. Utgave. Oslo: Fagbokforlaget

Røkenes, O.H og Hanssen, P-H. (2002) *Bære eller briste- Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. Oslo: Fagbokforlaget

Skau, G.M. (2012) *Gode fagfolk vokser. Personlig kompetanse i arbeid med mennesker*. 4. Utgave. Oslo: Cappelen Damm Akademisk

Skogen, J.C. (2013) *Tidlig debut av rusmisbruk, rusproblemer og mental helse hos ungdom*. Oslo: Nasjonalt Folkehelseinstitutt Tilgjengelig fra:

http://www.bufdir.no/bibliotek/Emner_liste/Emner_side/?q=Ungdom&num=10&start=0

Lastet ned 22.04.2015

Sprukeland, J. (2012) *Relasjonskompetanse- Resultater gjennom samhandling*. 2.utgave. Oslo: Universitetsforlaget

Thrana, H.M. (2008) *Vil jeg bestemme? Om barn og ungdoms medvirkning*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Tjora, A. (2012) *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. 2. Utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk

Vetlesen, A.J. (2010) *Empati under press*. Sykepleien årg. 60 s. 60-63

Vifladt, E.H og Hopen, L. (2004) *Helsepedagogikk- Samhandling om læring og mestring*. Oslo: Nasjonalt kompetansesenter for læring og mestring ved kronisk sykdom. ?

Von der Lippe, A.L. og Wilkinson, S.R. (red) (2005) *Risikoutvikling. Tilknytning, omsorgssvikt og forebygging*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring(NOVA)

7. Intervjuguide (Vedlegg)

Introduksjon:

Tidsrom for intervju er på forhånd avtalt til å ta ca en halv time.

Jeg er: Anja Mathilde Christoffersen. Vernepleierstudent ved HINTS deltidsutdanning på Stjørdal.

Jeg er her fordi:

Intervju en: På bakgrunn av spennende foredrag på fagdag.

Intervju to og tre: (*Navn på informant én*) ble i forbindelse med intervju forespurt om han visste noen andre som kunne vært egnet for et slikt type intervju i forbindelse med målgruppen, hvor han nevnte blant annet deg ut i fra noen utvalgsriterier jeg hadde laget. Jeg skal skrive bacheloroppgave om ungdom i risiko i bykjernen i (*navnet på den aktuelle byen*).

Min agenda: Jeg har valgt å sette fokus på hvordan man kan etablere kontakt og hvordan man på best mulig vis kan utforme et godt tjenestetilbud for å hjelpe disse ungdommene. Jeg er nysgjerrig på hvem de er, hva jobben deres er, og hva dere vektlegger i deres arbeid. Eventuelle suksessfaktorer og utfordringer. Jeg velger dermed bort problemstilling rundt eksempelvis rusbehandling. Min bacheloroppgave har et omfang på 10 000 ord. Dette innebærer at jeg har gjort noen avgrensninger i forhold til tema.

Samtykke:

Om de samtykker til å delta, kan trekke seg når han vil underveis i intervjuet uten begrunnelse, om han tillater at du tar opp intervjuet på bånd.

Hvordan materialet blir brukt og bearbeidet:

Om du synes det er greit så benytter jeg meg av en båndopptaker. Dette opptaket vil kun bli brukt i forbindelse med min bacheloroppgave, og vil i etterkant bli destruert. Bearbeidelsen av data vil foregå i den form at jeg skriver ned og bruker deler av det som kommer frem i dag, noe i direkte sitatform.

Der det vil bli nødvendig kommer jeg med oppfølgingsspørsmål.

→ Informere om min taushetsplikt og mine forskningsetiske hensyn. De er beskyttet av en anonymisering samt at eventuelle caser vil bli ytterligere anonymisert i min bacheloroppgave.

Informasjon til informant om gjennomføring av intervju:

Dette er et dybdeintervju med åpne spørsmål med en åpen intervjuguide. Dette innebærer at jeg har utformet noen spørsmål.

Spørsmål:

1. Hvem er du, hva er din yrkesbakgrunn? Kan du fortelle om hva din arbeidsplass består av og hva din rolle er?
 - Samarbeidspartnere? Hvordan samarbeider dere, formelt og/eller uformelt. Be de utdype om jeg mener dette er av betydning for det jeg skal skrive om
2. Hvordan arbeider dere og hva er deres formål og verdier i arbeidet?
 - a. Hvordan forstår dere deres rolle i arbeidet med denne målgruppen?
3. Kan du fortelle noe om hvem disse ungdommene er?
 - Fra hvor?
 - Aldersgruppe?
 - Fellestrekk?
4. Hvordan oppsøker dere og etablerer kontakt med ungdommene?
5. Hvordan arbeider dere for å etablere en relasjon til den enkelte ungdom, eventuelt ungdommene?
 - a. Underspørsmål kan være – er det spesielle hensyn som må tas; eventuelt, kan du konkretisere
6. Hva vektlegger du/dere i kommunikasjonen med ungdommene?

Er det avslutningsvis noen tema og fokusområder vi ikke har belyst eller noe du har lyst å tilføye?